

BOEKBEoordelingen

H. J. ODY, *Victor Cousin*, West-Ost-Verlag, Saarbrücken 1953, 200 S.

De Franse wijsgeer Victor Cousin (1792-1867) is een figuur, die in de geschiedenis van de vergelijkende opvoedkunde een plaats verwierf door zijn „pedagogische reizen”. In 1836 maakte hij een studie van het Nederlandse onderwijs. Zijn rapport is destijds in het Nederlands vertaald en maakte ten onzent een grote indruk. Ook verscheen er een Engelse vertaling van, die mede tot de Verenigde Staten doordrong. Ons land had toen op onderwijsgebied een goede reputatie. Zoiets als Zweden in onze dagen. Deze biografie is vooral geïnspireerd door het feit dat Cousin de geestelijke betrekkingen tussen Frankrijk en Duitsland bij uitstek heeft gediend. Hij was diep onder de indruk van de contemporaine Duitse wijsbegeerte, die hij in Frankrijk introduceerde, en had grote bewondering voor het Pruisische onderwijs, waaraan hij enkele publicaties wijdde. Dr. Ody heeft in vroegere studies nagegaan hoe, mede door Cousins invloed, het Duitse voorbeeld in de eerste helft van de 19de eeuw op het Franse lager en middelbaar onderwijs heeft doorgewerkt. Hij toont zich in het hier besproken boek een expert, wiens bijdragen tot de geschiedschrijving van de culturele betrekkingen tussen Frankrijk en Duitsland de aandacht verdienen. Uit zulk gedegen detailwerk wordt de grote historie gebouwd. Aangezien Ody's geschriften tot dusver wat in de schaduw bleven, meen ik goed te doen erop te wijzen.

PH. J. I.

Gesellschaft und Erziehung.

- II WERNER MANGOLD, *Empirische Sozialforschung, Grundlagen und Methoden.*
- VI WOLFGANG SCHULZ und HELGA THOMAS, *Schulorganisation und Unterricht.*
- VII HANS-G. ROLFF, *Sozialisation und Auslese durch die Schule.*
- VIII WOLFGANG NITSCH, *Hochschule.*
- X WILLY STRZELEWICZ, *Erwachsenenbildung,*
JÖRG AUFERMANN und HANS BOHRMANN, *Massenkommunikationsmittel,*
Quelle & Meyer, Heidelberg 1967 en 1968.

Het is een genoegen weer een aantal deeltjes uit deze serie aan te kondigen. Ze geven literatuuroverzichten. Maar de auteurs bieden deze aan in een tekst, die op zichzelf een inleiding biedt tot de behandelde materie. Met deel II, dat zich *Grundlagen und Methoden* noemt, is dit bij uitstek het geval. Het begrip „soziologische Materialien”, dat de meeste andere van deze boekjes in de titel dragen, is ruim opgevat. De West-Duitse literatuur is, zoals men verwachten mag, voldoende vertegenwoordigd. Een verrassing is dat soms ook Engelstalige werken zijn vermeld. De oriëntatie van de auteur(s) is daarbij kennelijk doorslaggevend. Het Franse taalgebied is

slechts in uitzonderingsgevallen vertegenwoordigd.

De redacteuren Carl-Ludwig Furck, Dietrich Goldschmidt en Ingeborg Röbbelen hebben de wetenschap met de zo voorspoedige uitgave van deze serie een goede dienst bewezen, die ze over een jaar of tien maar eens moesten herhalen.

PH. J. I.

WALTER L. BÜHL, *Schule und gesellschaftlicher Wandel*, Ernst Klett Verlag, Rotebühlstrasse 77, Stuttgart 1968.

Het aantal werken, dat onder een titel als de onderhavige verschijnt, is niet gering en dat is begrijpelijk. De menselijke samenleving is aan snelle verandering onderhevig en er is algemeen een gerechtvaardigde bekommernis over het schoolwezen, dat zich aan de zich wijzigende behoeften slechts uiterst traag aanpast. Wie enige geschriften over het onderwijs in de veranderende maatschappij heeft gelezen, ziet zich bij voortgezette lectuur evenwel met de herhaling geconfronteerd. De waarheid dreigt vervelend te worden. Ik schrijf dit hier neer om te waarschuwen: dit boek moet men niet laten liggen. Deze, naar ik veronderstel nog jonge auteur – zijn dissertatie is van 1965, – medewerker aan het sociologisch instituut aan de universiteit te München, heeft in dit werk over de „organisierte Notstand der Bundesrepublik” een studie geleverd, die in kwaliteit ver uitsteekt boven de gangbare publicaties over het onderwerp. Het boek is eminent om de volgende redenen. Vooreerst tracht de auteur zijn beweringen steeds op exact materiaal te baseren. Hij doet dit op vaak verrassende wijze. Vervolgens blijkt dit materiaal voort te komen uit een omvangrijke literatuur, waarbij Engelse, Amerikaanse, Franse en zowaar zelfs Nederlandse werken in 't geding komen. De literatuurlijst aan het slot geeft er blijk van. Hij stelt daarmee zijn onderwerp in een Europees kader, zodat dit boek ver uitrijpt boven zijn aangegeven onderwerp – het onderwijs in de Bondsrepubliek – en een studie over de gezamenlijke O.E.C.D.-landen is geworden. En dat is dan de derde reden van bewondering.

Het boek bestaat uit vier delen. Het eerste behandelt de school en de sociale veranderingen. Hier komen de economische groei, de sociale mobiliteit en de politieke organisatie aan de orde. Met het laatste stuk legt het een relatie met de politieke wetenschap, die minder gangbaar is dan de beide andere. Het tweede deel bespreekt de toedeling van het onderwijs aan de verschillende sociale groepen binnen de Bondsrepubliek. Het derde is evenals het eerste weer vergelijkend en behandelt de relatie tussen de „optimale ontwikkeling der talenten en de pedagogische structuur van het schoolwezen”. Het vierde deel concludeert dan tot de schoolgemeenschap: de „differenzierende Einheitsschule”.

Het werk vraagt bij zijn bestudering de voortdurende aandacht. Ja, persoonlijk voelde ik de behoefte om mijn inzicht in verschillende statistische constatering te verdiepen door in de daaraan ten grondslag liggende gegevens na te gaan of de staten en grafieken ook in 't licht van de studie van hun bronnen houdbaar blijken. Maar dat zou tot een langdurig uitstel van deze bespreking hebben moeten leiden. De auteur toont met zijn lezers

bovendien weinig compassie in zoverre hij hun zelden door samenvattingen van de onderdelen van zijn betoog tegemoet komt. Dit is daarom ook geen werk dat men zo achter elkaar uitleest. Dat er, behalve bij het O.E.C.D. secretariaat in Parijs, vergelijkend gestudeerd wordt, zoals in casu is geschied, is bijzonder verheugend.

PH. J. I.

V. D'ESPALLIER, *Psycho-pedagogische studiën over de zittenblijver in het middelbaar onderwijs*, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen, Utrecht 1968, 206 blzz.

Onze mederedacteur Prof. D'Espallier doet in dit werk met zijn medewerkers verslag van een onderzoek niet zozeer van het zittenblijven, waaraan in de inleiding enkele beschouwingen worden gewijd, maar van de zittenblijver en in enkele gevallen ook van de zittenblijfster. De auteur stelt terecht, dat terwijl men zich veel met het zittenblijven heeft bezig gehouden de zittenblijver niet altijd aan zijn trekken is gekomen. In dit tekort wordt hier voorzien door een achttal onderzoekingen, waarbij achtereenvolgens aan de orde komen: de beleving van het zittenblijven, de invloed van het zittenblijven op de verhouding van de zittenblijver tegenover de leerkracht en zijn medeleerlingen, de houding van de ouders tegenover de zittenblijvers en het zittenblijven, de gezindheid van zittenblijvers en normaalvorderende leerlingen tegenover de school, de belangstelling bij zittenblijvers en normaalvorderende leerlingen, de houding tegenover de leervakken bij zittenblijvers en normaalvorderende leerlingen van de Oude Humaniora, het aspiratieniveau bij zittenblijvers en normaalvorderende leerlingen en de studiegewoonten en werkmethodes bij zittenblijvers en normaalvorderende leerlingen.

De onderzoekingen zijn met objectieve, kwantificerende methoden ondernomen. Ze zijn een voorbeeld van gedegen samenwerking binnen een pedagogisch-psychologisch instituut.

Ik ontleen enkele alinea's uit de samenvatting, waarmee het waardevolle boek besluit. „Als groep zijn de zittenblijvers minder intelligent¹ dan de normaalvorderende leerlingen. Juister gezegd: hun verstandelijke capaciteiten blijken niet zozeer te liggen op het domein van het strikt abstracte. Ook hun interesses gaan deze kant niet uit. In het persoonlijkheidsbeeld van de zittenblijver komen zekere infantiele trekken naar voren, hun „Ik” is nog niet gevormd.

Hun houding tegenover de school is – alhoewel niet absoluut – eerder negatief. Uit zichzelf komen ze niet tot goede studiehoudingen en -methoden. De sociale integratie, zowel in het gezin als op school, verloopt minder vlot. Deze gevaren en tekorten treden scherper naar voren bij de recidivist.

Lapidair uitgedrukt kan men zeggen: „De beste 'therapie' voor de zittenblijver is het slagen”. Waar het zittenblijven als een pedagogische maatregel aangevoeld wordt en waar deze maatregel voor de zittenblijver tot succes leidt, worden de scherpe kanten van het zittenblijven afgerond. In

¹ In het origineel staat „verstandig”.

dat geval zal de doubleur niet in opstand komen, geen gedragingen vertonen gebaseerd op verkeerde compensaties, zich niet ontmoedigd voelen, maar integendeel zich opnieuw positief inzetten voor zijn schoolarbeid waarvan hijzelf meer en meer de draagwijdte zal ontdekken".

Het werk is een belangwekkende bijdrage tot onze exacte kennis van een nijpend onderwijsprobleem.

PH. J. I.

PROF. DR. J. W. VAN HULST en IJ. V. D. MOLEN, *Leerboek der pedagogiek*. Uitgave in de serie leergang voor opvoedkunde en psychologie - Deel 1b. Wolters-Noordhoff - Groningen 1968. Prijs f 12,90.

De verschijning van dit boek zal door velen worden toegejuicht. De Katholieke kweek scholen bezaten al vele jaren de pedagogieboeken van de hoogleraren Gielen en Strasser en in de kring van de Protestants-Christelijke kweek scholen zochten vele pedagogiek-docenten nog steeds naar een equivalent studiewerk.

Professor van Hulst, oud-kweek school-directeur, sedert 1960 verbonden aan de V.U. en de heer IJ. van der Molen, leraar aan de Hervormde Kweek school te Amsterdam hebben de Nederlandse Pedagogiek een grote dienst bewezen met het doen verschijnen van dit leerboek.

Het eerste deel is van de hand van de Amsterdamse pedagogiek-leraar, die in elf hoofdstukken een zeer duidelijk overzicht geeft van de opvoedkunde.

Hieruit blijkt een grote belezenheid, een rijke les-ervaring en kennis van de moderne stromingen in de pedagogiek, maar vooral levenswijsheid.

Het tweede deel is van de Amsterdamse hoogleraar aan de Vrije Universiteit Professor Dr. J. W. van Hulst, die ons op indringende en boeiende wijze inleidt in de problemen van de religieuze, zedelijke, sociale, intellectuele, culturele, esthetische en seksuele opvoedingsaspecten.

Aan het geweten wordt een apart hoofdstuk gewijd, waarin we kennis kunnen maken met de visie van de Bijbel, van Nederlandse pedagogen, van filosofen en van de Dieptepsychologie inzake deze zo centrale instantie van ons mens-zijn.

Professor van Hulst introduceert niet alleen vele waardevolle pedagogische inzichten maar hij weet ons ook op voortreffelijke wijze in aanraking te brengen met belangrijke literatuur, zodat men al lezende geneigd is de genoemde boekwerken te gaan raadplegen. Met allerlei hedendaagse problemen wordt de pedagoog geconfronteerd.

De heer B. J. Crum schreef het slothoofdstuk over het bewegingsonderwijs. De Nederlandse Pedagogiek is verrijkt met een zeer goed bruikbaar, overzichtelijk en leerzaam studieboek. Wij geloven, dat dit boek vele Nederlandse a.s. kleuterleidsters, onderwijzers, leraren en studenten in de Pedagogiek zal kunnen helpen op de weg naar het „opvoeder-zijn”.

Mogen wij aan deze recensie een opmerking toevoegen, die tevens een wens inhoudt? Dit smaakt naar meer!

Utrecht

A. E. VAN EEDEN